

Františkovo slovo

č.139

Pius XII., černá legenda se chýlí ke konci

Papež pro *Die Zeit*: Jsem chybující hříšník

Arcibiskup Jurkovič: stav náboženské svobody ve světě se neustále zhoršuje

Kde umírá vnímavost ke kráse, umírá také víra

Kdo byl Longinus?

výtah hlavních myšlenek z promluv papeže Františka a zpráv z Vatikánu. Plné znění naleznete na stránkách Radio Vaticana.

Pius XII., černá legenda se chýlí ke konci

Vatikán. Papež Pius XII. za nacistické okupace pomohl téměř dvěma třetinám Židů žijícím v Římě, vyplývá to z nových studií, o nichž se debatovalo na sympóziu výmluvně nadepsaném „Pius XII. černá legenda se chýlí ke konci“.

Více než 40 tisíc Židů se ukrývalo ve 235 římských kláštorech, 160 ve Vatikánu a jeho extrateritoriálních budovách. Dalších 1600 našlo útočiště u organizace na pomoc židovským emigrantům Delasem, která byla rovněž tajně financována církví. 16. října 1943, kdy bylo z římské židovské čtvrti deportováno 1700 lidí, se papež osobně zasadil o propuštění 245 obyvatel židovské národnosti.

„Pius XII. pomáhal Židům už před 16. říjnem 1943 v celkem 48 kláštorech a později otevřel na jejich pomoc další kláštery. Osobně zasáhl 198x, aby žádal o osvobození nebo pomoc pro uvězněné nebo deportované Židy. Šedesát jich bylo takto osvobozeno.“

Říká **Domenico Oversteyns**, autor nejnovějších historických bádání. Tyto údaje, které se stále doplňují, postupně demontují tzv. „černou legendu“ o Piu XII., s níž přišla sovětská propaganda těsně po smrti tohoto papeže. Navzdory jeho odsouzením nacismu a výzvám k míru se tak začala šířit představa o „mlčícím“ papeži, který šel Hitlerovi na ruku. Mluví kardinál **Dominique Mamberti**, prefekt Nejvyššího tribunálu apoštolské signatury:

„Byl to papež, který stál v čele církve ve velmi složitém období a který velmi významně přispěl k míru na mezinárodní úrovni. Převedel církev na cestě k moderní době. Skutečná postava papeže Pacelliho se velice liší od té, kterou chtěla šířit „černá legenda.“

Beatifikační proces Pia XII. zahájil už během II. vatikánského koncilu papež Pavel VI. Benedikt XVI. pak uznal jeho heroické ctnosti. Hovoří nynější postulátor kauzy, jezuita o. **Anton Witwer**:

„K beatifikaci chybí pouze zázrak. Proto se musíme modlit za přímlovu Pia XII. Je to skutečně pozoruhodná osobnost, nejen jako papež, ale také jako člověk, který hluboce žil láskou k bližnímu a láskou k Bohu.“

Papež pro Die Zeit: Jsem chybuující hříšník

Vatikán/Hamburk. Papež František vůbec poprvé během svého pontifikátu poskytl rozhovor německojazyčnému sdělovacímu prostředku. Interview pod názvem „Jsem chybuující hříšník“ vyšlo dnes v magazínu deníku *Die Zeit*, jehož šéfredaktor, německo-italský publicista Giovanni Di Lorenzo, který se označuje za věřícího katolíka, za Svatým otcem přijel v únoru do Vatikánu.

Spíše než o klasické novinářské interview jde o volně a příjemně plynoucí hovor, při kterém zní hodně smíchu a klade se důraz na konstruktivní smysl pro humor, přestože na přetřes přicházejí mnohá vážná témata – jak vnitrocírkevní, tak politická, od krize povolání přes odpor vůči papeži po nesrovnalosti v Maltézském řádu, od znepokojivých evropských populismů přes pokračující třetí světovou válku po nedostatek schopných a nesobeckých politických vůdců. Papež mluví také o příštích zahraničních cestách, které nepovedou do Německa, nýbrž do Asie, Afriky a Latinské Ameriky, a vzpomíná na svůj německý pobyt v 80. letech. Nejzajímavější části obsáhlého textu však tvoří pasáže o víře a pochybnostech víry.

Bez krizí a pochybování nelze růst, říká papež spolu s Romanem Guardinim, a jinak je tomu v životě víry. Dovádí jej k tomu otázka o krizích víry, které, jak tvrdí dotazující novinář, mezi věřícími představují jakési tabu. Papeži to dává možnost, aby krize popsal jako cestu k dospělé víře, která neustrnula v infantilitě. Také on sám, jak přiznává, zná temné chvíle a okamžiky prázdnoty, ve kterých Bůh vůbec nepřichází. Toto místo pak udává tón celému rozhovoru, jehož další myšlenky jsou vždy vymezeny dimenzí víry. Na dotaz, zda existuje ďábel a zda tomu věří, papež jednoduše přitaká a pak rozvíjí vyprávění o této víře, aniž by plýtval mnoha abstraktními řečmi. Také tazatelova konstatace o nedostatku kněží a z ní vyplývající otázka o možném opčním celibátu podle papežova názoru vychází z bolesti Božího lidu, prožité v konkrétním farním společenství, nikoli z neplodných úvah o rovném zacházení. Církev se musí zabývat vážným problémem nedostatku povolání, reaguje Petrův nástupce, a to za prvé skrze modlitbu, za druhé pak prací s mládeží. Opční celibát nicméně není řešením, zdůrazňuje papež rozhodně, přičemž připouští další diskusi o úloze tzv. *viri probati*, „mužů osvědčených ve víře“ zejména v izolovaných a vzdálených katolických společenstvích.

„Nemějte strach, protože pouze to nás osvobodí“ – tyto a podobné výzvy se prolínají celým textem. Jsou to krátká a nenápadně formulovaná přesvědčení, která však mají velkou váhu. A je ke cti německého publicisty, že pro ně v průběhu rozhovoru ponechal prostor a – kupříkladu v otázce ďábla – ihned papeže nenapadl. „Člověk je v zásadě dobrý“, může tak vyslovit papež František, „ale jeho dobrota je poraněna“. Díky novinářově vstřícnosti lze rovněž hovořit o hranicích modlitby a o tom, komu všemu Bůh promíjí (Hitlerovi? Stalinovi?) a co k tomu člověk vůbec může říci. Stejně tak je možné mluvit o populismu, aniž by se pronášely otřelé samozřejmosti. „Za populismem se vždy skrývá mesianismus“, říká papež. „A zároveň ospravedlnění, že se tak uchovává národní identita“.

Během setkání se papež svému tazateli několikrát omlouvá, že musí občas novináře upozorňovat na nepřesnou práci. Na druhé straně však doplňuje, že vnímá jako subtilní agresi, když bývá idealizován. Sám sebe totiž vnímá jako hříšného a omezeného člověka, který dělá, co může. Nepřipadá si ničím výjimečný, nýbrž je zcela běžným člověkem, vyznává dále. Na námitku, že je výjimečná už sama skutečnost, že něco takového pronáší hlava katolické církve, nakonec papež dodává: „No dobrá, možná tedy nikoli ve všem jsem úplně obyčejný.“

Arcibiskup Jurkovič: stav náboženské svobody ve světě se neustále zhoršuje

Vatikán/ Ženeva. Přestože usilujeme o podporu a upevňování základního lidského práva na náboženskou svobodu, v mnoha částech světa jsme svědky stálého zhoršování situace nebo dokonce přímých útoků na toto nezcizitelné právo – řekl stálý pozorovatel Svatého stolce při úřadech OSN v Ženevě na setkání (7. března) doprovázející 34. zasedání Rady pro lidská práva. Zorganizoval jej společně Svatý stolec, Ruská federace, Arménie a Libanon a téma znělo: „Vzájemná úcta a pokojné soužití jako podmínka mezináboženského míru a stability,“ s podtitulem „Podpora pro křesťany a další komunity“.

Arcibiskup Ivan Jurkovič zdůraznil, že volba náboženství i jeho praktikování nesmí podléhat žádným nátlakům. Poznamenal rovněž, že situace náboženské svobody v dnešním světě je šokující, zejména vzhledem k bezprecedentnímu počtu násilných aktů vůči křesťanům a jiným náboženským komunitám. V posledních letech musely miliony lidí opustit rodnou zemi, často kvůli konfliktům. Mnoho křesťanských kostelů i svatých jiných náboženství bylo zničeno. Představitel Svatého stolce vyjádřil hluboké znepokojení nad situací vyznavačů Krista na Blízkém východě, jak jej formulovalo už před dvěma lety společné prohlášení 28. zasedání Rady lidských práv OSN. Citoval také výrok papeže Františka, že v dnešní době je více křesťanských mučedníků, než v prvních křesťanských staletích. Vatikánský diplomat poukázal také na to, že náboženská svoboda se nesmí omezovat na kult a privátní sféru, nýbrž zahrnuje také uplatňování morálních zásad vyplývajících z vyznávaného náboženství ve veřejném životě. Má vést k rozvoji vzájemné úcty mezi různými vyznáními a jejich zdravé spolupráci se státem bez zaměňování rolí a antagonismu – řekl arcibiskup Jurkovič.

Kde umírá vnímavost ke kráse, umírá také víra

Itálie. Sympóziu nadepsané „Poznávat, uchovávat a doceňovat náboženské a kulturní dědictví“ probíhá ode dneška v italské Veroně, odkud se posléze přesune do Vicenzy, kde skončí v sobotu 11. března. Akci inicioval Vyšší institut náboženských studií „S. Maria di Monte Berico“. Mezi mnoha přednášejícími vystoupí také stálý pozorovatel Svatého stolce při UNESCO, mons. Franco Follo.

V úvodu setkání dnes přednesl „*Lectio magistralis*“ **mons. Pasquale Iacobone**, zodpovídající za oddělení Umění a víra v Papežské radě pro kulturu. Ve svém příspěvku zkoumal učení posledních papežů ohledně *via pulchritudinis* a jejich výzvy neopomíjet „výchovu ke kráse“, do které spadá také estetická a umělecko-historická formace kléru:

„Pokud už nejsme schopni vnímat krásu ve všech jejích formách, nebudeme schopni vnímat ani to, co Benedikt XVI. označoval za „krásu evangelia“, „krásu víry“ a „krásu přátelství s Bohem“. Pokud už nemáme vnímavé oči a srdce, umírá také víra, stává se čímsi nepřítavným – nejprve pro nás samé a pak pro ty, kdo jsou po našem boku. Výchova a formace v tomto smyslu je důležitá také v církevním prostředí, protože žijeme v době svrchovaného zmatku, kde se ošklivé vydává za krásné a naopak. Děje se to bohužel také uvnitř našich kostelů. Papež to nedávno připomněl: potřebujeme kostely, které dýchají krásou, jsou oázou krásy, pokoje a společenství také v periferních čtvrtích a v úpadkových situacích. Nejsme už na to zvyklí a média nás často vábí k výběru ošklivosti, projevů úpadku, jenom proto, že jsou právě v módě.“

Ve svém příspěvku na sympóziu se zabýváte kontinuitou obou posledních pontifikátů. Na první pohled by se zdálo, že mezi Benediktem XVI., milovníkem umění, hudby a klavíristou, a papežem Františkem, kterému – jak se zdá – nejsou tyto záliby vlastní, je obtížné hledat souvislosti...

„Ve skutečnosti papež František neustále zdůrazňuje hlubokou jednotu mezi pravdou, dobrem a krásou. Pokud vyloučíme jeden z těchto tří prvků, konstrukce se zhroutí. Proto je tedy důležité, aby také charita byla krásná, aby se znovu probudil smysl pro lidskou důstojnost také v tom, kdo se cítí – ve svém marazmu a ošklivosti – tím nejhorším z lidí. Lidská důstojnost přichází skrze krásu své identity a své tváře.“

Říká mons. Pasquale Iacobone z Papežské rady pro kulturu.

Kdo byl Longinus?

Itálie. „Tento člověk byl opravdu syn Boží“ (Mk 15,39) – tato slova setníka pod křížem, která najdeme s drobnými variantami ve všech evangeliích, stojí na počátku úcty ke sv. Longinovi, bohatě rozvinuté v křesťanské tradici. Kdo to však byl? Římský voják, který probodl Ježíšův bok, z něž vytryskla krev a voda, nebo římský setník, který se obrátil u paty Kříže, nebo snad voják, který velel strážu u Ježíšova hrobu? Na tyto otázky odpovídá ve své nové knize Gianluca Orsola, profesor latiny z Papežské lateránské univerzity (*Longino, il Santo della lancia*, Graphe.it 2017). Pro náš rozhlas shrnul:

„Longinus je prolutím všech těchto tří postav. Během staletí došlo k různým superpozicím. Na počátku je postava od Kříže: kopí – λόγγυχη – odtud italské lancia, i „longino“. V apokryfních evangeliích se hledala jména pro různé postavy, které jsou v kanonických evangeliích anonymní.“

Podle tradice tento Longinus opustil vojsko, vyučil se ve víře Apoštolů a odešel hlásat evangelium do Cesareje v Kapadocii, kde skončil život mučednickou smrtí, vypráví dále prof. Orsola:

„Longinus zpečetil život mučednictvím. Před konstantinovským mírem bylo martyrium něco jako ověnění: vyvrcholení ctnosti, hrdinou ctnosti byl mučedník. Byl jako hérai srovnávám s tím, kdo vítězil při hrách v cirku, byl příkladem pro ty, kdo chtěli dospět do věčné blaženosti. Prvním mučedníkem je Ježíš. Longinus, pokud bereme v potaz časovou perspektivu, je velice blízko Ježíšovu martyriu.“

Longina a jeho kopí zvěčnila celá řada umělců. Patrně nejznámější je Berniniho socha v nice jednoho z pilířů svatopetrské kupole. Od jeho jména se nicméně odvíjí také jméno italského Lanciana, odvozeného ze staršího „Anxanum“, v souvislosti se zázračným Longinovým kopím. „Svaté kopí“ patřilo také mezi insignie Svaté říše římské. Jeho špice je dosud uchovávána ve Vídni, další relikvie byla uložena v Paříži, ale ztratila se v době francouzské revoluce.

„Víme o různých částech kopí, protože bylo rozděleno na malé kousky, proto se celá řada míst chlubí tím, že je vlastní. Zajímavé nicméně je, že kopí je zbraní se špicí, a talismany se špicí byly tradičně považovány za mocnější. A navíc v tomto případě jde o relikvii, která se dotýkala Krista...“

Martyr znamená svědek – a v případě Longina můžeme mluvit o dvojím svědectví, totiž ještě dříve než položil život za víru, vydal svědectví u paty kříže:

„Longinus zůstává příkladem: ve chvíli ukřižování prohlašuje, že Ježíš je Kristus. Podle jedné z tradic se obrátil u paty Kříže, podle jiné středověké tradice dokonce znovu nabyt zraku, když na něj dopadla kapka krve, která vytryskla s Kristova boku. Je tedy svědkem, který stále hlásá, že Ježíš je Kristus.“

Hovořil prof. Gianluca Orsola, autor knihy věnované postavě sv. Longina a učitel latiny na Papežské lateránské univerzitě.

Papež František zakončil duchovní cvičení mší svatou za Sýrii

Vatikán. Svatý otec František spolu se svými spolupracovníky z římské kurie se dnes dopoledne po šestidenních duchovních cvičeních vrátili do Vatikánu. Jak oznámil Svatý stolec, ranní mši svatou v exercičním domě Božského Mistra v obci Arriccia papež obětoval za Sýrii, a prostřednictvím svého almužníka poslal 100 tisíc euro chudým lidem v Aleppu. Finanční obnos, na kterém se podílela také římská kurie, tamním potřebným předá františkánská kustodie Svaté země.

Po deváté, závěrečné, meditaci nad Matoušovým evangeliem se **papež František** ujal slova, aby poděkoval františkánovi otci Giuliovi Michelinimu, který letos vedl duchovní cvičení. Vyzdvihl zejména jeho skromné a nestrojené vystupování, které si uchoval navzdory mnoha odborným publikacím, studiu a zodpovědným formačním úlohám.

"Chci ti poděkovat za dobro, které jsi nám chtěl prokázat a které jsi nám prokázal. Hlavně ale za to, že jsi před nás předstoupil takový, jaký jsi, a netvářil ses jako svatý obrázek. Přirozeně, nevyumělkovaně."

Papež také poděkoval za veškerou zodpovědnou a seriózní práci, vynaloženou na sepsání rozjímání, a za množství podnětů k další meditaci.

"Je pravda, že teď před sebou máme celou horu věcí na rozjímání, ale svatý Ignác říká, že člověk se má při duchovních cvičeních zastavit tehdy, když nalezne něco, co mu dodává útěchu nebo neútěchu, a pak již nejt dál. Každý z nás určité něco takového našel, ale vše ostatní, co zůstalo, nebylo vyplýváno, nýbrž přetrvává a poslouží někdy příště. Možná to nejdůležitější a nejsilnější někomu nic neřekne, kdežto jej mnohem více osloví nějaké drobné slůvko..."

V závěru papež popřál otci Michelinimu vše dobré v jeho práci pro církev a mnoha náročných pastoračních úkolech, ale zejména mu připomenul, aby byl dobrým řeholníkem. Dnes v podvečer se papež František odebral do sídla vikariátu římské diecéze na setkání s faráři římských prefektur. Římský vikariát se dělí do 332 farností, které jsou sdruženy do 36 prefektur, spadající do pěti sektorů, za které zodpovídá vždy jeden pomocný biskup. Jak oznámilo tiskové středisko Svatého stolce, setkání římského biskupa s diecézními faráři bylo soukromé a je součástí běžné církevní praxe.

